

ปณิธานพระโพธิสัตว์และการบริหารสถานศึกษา : กรณีโรงเรียนมัธยมฉือจี้สังกัดมหาวิทยาลัยฉือจี้,
เมืองฮวาเหลียน, ไต้หวัน

The Bodhisattva Wish and School Administration: The Case of Tzu Chi
Senior High School Affiliated with Tzu Chi University, Hualien City

ธนดล ภูธนะศิริ¹

Thanadon Phuthanasiri¹

บทคัดย่อ

บทความนี้ ผู้เขียนเรียบเรียงจากประสบการณ์การไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนมัธยมฉือจี้ ประเทศไต้หวัน และได้สังเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารต่าง ๆ พบว่าหัวใจของการบริหารโรงเรียนมัธยมฉือจี้คือการคิดแบบพระโพธิสัตว์และมองผู้อื่นเป็นพระโพธิสัตว์ ทำให้ครูและบุคลากรต้องสุภาพ ให้เกียรติและมีเมตตาต่อลูกศิษย์เหมือนพระโพธิสัตว์ที่มีเมตตากรุณาต่อทุกสรรพสัตว์โดยไม่มีแบ่งแยก ครูฉือจี้จะถูกคัดเลือกอย่างระมัดระวังและได้รับการพัฒนาทักษะความรู้อย่างต่อเนื่อง การเรียนการสอนด้านหนึ่งปฏิบัติตามหลักสูตรแห่งชาติ แต่อีกด้านก็เน้นสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียนพัฒนาหัวใจพระโพธิสัตว์ โดยปลูกฝังเรื่องคุณธรรมและจิตอาสาผ่านหมวดวิชา “วัฒนธรรมมนุษย์” ได้แก่ วิถีพุทธกันเงิน วิถีการชงชา วิถีจัดดอกไม้ นอกจากนี้ โรงเรียนยังปลูกฝังให้นักเรียนมีระเบียบวินัย รู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีการให้รางวัลนักเรียนที่มีผลการเรียนดีด้วยการให้ทำความสะอาดห้องน้ำ อาคารเรียนมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมสอดคล้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น แฝงคติธรรมและหลักคิดของพระโพธิสัตว์ตามส่วนต่าง ๆ ของอาคาร ใส่ใจต่อระบบนิเวศของโรงเรียนและพื้นที่โดยรอบ โรงเรียนไม่มีภารโรง แต่เป็นครูและนักเรียนที่ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของโรงเรียน

คำสำคัญ: พระโพธิสัตว์, ฉือจี้, คุณธรรม, การบริหารสถานศึกษา, มัธยมศึกษา

Abstract

This article is compiled from my experience visiting Tzu Chi Senior High School in Taiwan, combined with research from various documents. I found that the heart of the Tzu Chi Senior High School administration is to think like a bodhisattva and see others as a bodhisattva. As a result, teachers and staff must be polite, respectful, and kind to their disciples like a bodhisattva who is benevolent to all beings without separation. Teachers are carefully selected and are followed upon to ensure continuous development of their knowledge and skills. Teaching is to follow the national curriculum but another side is to inspire students to develop Bodhisattva hearts by instilling in students the ideals of virtue and volunteering through Rén Wén, which is namely a humanities curriculum including Chinese ink painting and calligraphy, Chinese tea art and appreciation, flower arrangement, and more. It also involves cultivating self-discipline and a sense of responsibility to oneself and others, living in harmony with others, and rewarding students for taking care of their environment by keeping the school and its grounds clean and tidy. The school buildings incorporate architectural features consistent with local arts and culture which are at the same time intended to reflect the moral concepts of Bodhisattva. Special attention has been paid to the school ecosystem and surrounding area. There is no janitor, so it is the teachers and students who help one another to maintain the cleanliness of the school.

Keywords: bodhisattva, Tzu Chi, virtue, school administration, high school

บทนำ

เพราะเหตุใดโรงเรียนที่เพิ่งก่อตั้งและดำเนินการสอนเพียงไม่กี่ปี อย่างโรงเรียนมัธยมฉือจี้จึงประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียงอยู่ในระดับแถวหน้าของโรงเรียนในไต้หวัน ความสำเร็จหนึ่ง ที่สร้างความประหลาดใจ เมื่อเราพิจารณาที่หลักสูตรกลับพบว่าโรงเรียนแห่งนี้ เน้นพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรมและจริยธรรมมากกว่าความรู้ทางวิชาการ ทำให้ครูและนักเรียนต่างมีพฤติกรรมสุภาพอ่อนโยน มีใจชอบช่วยเหลือผู้อื่น รับผิดชอบสูง และมีระเบียบวินัย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหลักสูตรของโรงเรียนจะไม่มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ แต่ผลคะแนนสอบแห่งชาติของนักเรียนฉือจี้กลับเกินมาตรฐานและมากกว่าผลคะแนนสอบของนักเรียนไต้หวันทั่วไป โรงเรียนมัธยมฉือจี้มีวิธีการบริหารโรงเรียนอย่างไรจึงประสบความสำเร็จ ผู้เขียนได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานที่มูลนิธิพุทธฉือจี้และโรงเรียนมัธยมฉือจี้สังกัดมหาวิทยาลัยฉือจี้ประเทศไต้หวัน ระหว่างวันที่ 25-28 ตุลาคม พ.ศ. 2552 และได้ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจาก

แหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโรงเรียน พบว่าโรงเรียนมีวิธีการบริหารที่มีลักษณะเฉพาะ คือ การน้อมนำปณิธานพระโพธิสัตว์มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารโรงเรียนเพื่อบ่มบ่มพัฒนาให้นักเรียนมีความคิดและจิตใจเช่นเดียวกับพระโพธิสัตว์ ทำให้ภารกิจการบริหารโรงเรียนไม่ใช่การกล่าวลอย ๆ ในเชิงนโยบาย แต่ได้ปรากฏเป็นรูปธรรมด้วยการลงมือทำจริงที่ปรากฏผ่านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียน วัฒนธรรมองค์การบริหารยาคาส รวมถึงอาคารและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน นอกจากนี้ ปณิธานพระโพธิสัตว์ยังมีผลต่อการสร้างคุณลักษณะให้นักเรียนเป็นคนมุ่งมั่นทุ่มเทในการเรียนและเป็นที่มาของผลการเรียนที่ดีของนักเรียน

ประวัติของโรงเรียน

โรงเรียนมัธยมฉือจี้สังกัดมหาวิทยาลัยฉือจี้ ตั้งอยู่ที่เมืองฮวาเหลียน ก่อตั้งขึ้นโดยธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยน ภิกษุณีชาวไต้หวันผู้มีปณิธานพระโพธิสัตว์ที่ปรารถนาจะสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้เจ็บป่วยทางร่างกายและจิตใจให้ได้รับความสุข พัฒนาและสร้างสรรค์สังคมไต้หวันและสังคมโลกให้เกิดสันติสุขร่มเย็น โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ รวมถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการลงมือทำจริง ให้ผู้คนได้รู้จักธรรมะของพระพุทธองค์ผ่านการทำความดีที่เป็นรูปธรรมไม่ใช่การสอนด้วยคำพูดเพียงอย่างเดียว จึงได้ก่อตั้งมูลนิธิพุทธฉือจี้ โรงพยาบาลฉือจี้และมหาวิทยาลัยฉือจี้ขึ้น และต่อมาก็ได้ริเริ่มการจัดการศึกษาให้ครบทุกระดับชั้นตั้งแต่วัยเด็กถึงวัยผู้ใหญ่ เพราะเห็นว่าการปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมและจริยธรรมควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็กจึงได้ก่อตั้งโรงเรียนมัธยมฉือจี้ ในปี พ.ศ. 2543 โดยให้โรงเรียนอยู่ในสังกัดการดูแลของมหาวิทยาลัยฉือจี้ (ธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยน, 2553; 慈濟大學附屬高級中學, 2020f)

คำขวัญประจำโรงเรียน (motto)

ด้วยธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนผู้ก่อตั้งโรงเรียนมัธยมฉือจี้มีปณิธานพระโพธิสัตว์ที่แน่วแน่ทำให้การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนกิจกรรมทั้งหมดของโรงเรียนมีทิศทางที่สัมพันธ์กับปณิธานของผู้ก่อตั้ง โรงเรียนจึงได้น้อมนำหลักความรักทั้งสี่ประการหรือหลักอัปมัณฺญาสี่มาเป็นคำขวัญของโรงเรียน เพราะเชื่อว่าความคิดและการกระทำใด ๆ ก็ตามด้วยความรักทั้งสี่จะ

สามารถยกระดับจิตใจให้นักเรียนมีหัวใจเป็นพระโพธิสัตว์ คำขวัญของโรงเรียน ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา (慈悲喜捨): เมตตา คือความรักบริสุทธิ์ที่ยิ่งใหญ่แต่ทุกสรรพชีวิตอย่างไม่มีแบ่งแยก (慈: 「無緣大慈」, 是清淨無染, 怨親平等的大愛.), กรุณา คือ ความสงสารต่อผู้ที่ทำร้ายเราและผู้ที่ถูกข่มขู่ (悲: 「同體大悲」, 是人傷我痛, 人苦我悲的憐憫.), มุทิตา คือ ความชื่นชมยินดีบนพื้นฐานของความถูกต้องแห่งวิถีธรรม (喜: 「以持正法起喜心」, 是得正知、持正念、走正道的輕安.), อุเบกขา คือ การละวาง ปล่อยวางให้อยู่ด้วยใจที่ใช้ปัญญา พร้อมรับใช้อย่างทุ่มเท (捨: 「以攝智慧起捨心」, 是無尤的付出, 無怨的服務.) (慈濟大學附屬高級中學, 2020e)

การรับสมัครและจำนวนนักเรียนต่อห้อง

ทุกปีจะมีนักเรียนสนใจสมัครเรียนประมาณหนึ่งพันคน แต่เพื่อให้ครูสามารถดูแลนักเรียนได้อย่างใกล้ชิดและทั่วถึง โรงเรียนจึงรับนักเรียนเพียงหนึ่งร้อยคน ได้แก่ นักเรียนใหม่จำนวนห้าสิบคน และนักเรียนเก่าที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนประถมฉือจี้อีกห้าสิบคน เกณฑ์รับสมัครหนึ่ง คือจะพิจารณาจากการสัมภาษณ์ว่าเด็กสมัครใจหรือถูกผู้ปกครองบังคับมา อย่างไรก็ตาม โรงเรียนไม่จำกัดเขตอาศัยของนักเรียน นักเรียนสามารถย้ายภูมิลำเนาจากที่อื่น แต่ต้องมีผู้ปกครองย้ายติดตามมาด้วย ทั้งนี้มีนักเรียนต่อห้องเฉลี่ยห้องละ 20-30 คน แต่ละห้องมีครูประจำชั้นหนึ่งคนและครูผู้ช่วยสอนอีกหนึ่งคน

หลักสูตรและเป้าหมายทางการศึกษา

หลักสูตรมีสองเป้าหมาย คือ 1) การจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนด ซึ่งเป็นเป้าหมายทั่วไปเช่นเดียวกับสถานศึกษาอื่น ๆ แต่เน้นการให้นักเรียนรู้จักและกำหนดทิศทางชีวิตของตนเองได้ 2) การยกระดับจิตใจของนักเรียนให้มี “จิตพระโพธิสัตว์” ด้วยการปลูกฝังเรื่องคุณธรรมและจิตอาสาให้นักเรียนเป็นคนอ่อนน้อม เสียสละ คำนึงผลประโยชน์และเป็นที่พึ่งต่อส่วนรวม มีระเบียบวินัย รู้จักรับผิดชอบต่อตนเอง และรู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่นผ่านหมวดวิชา “วัฒนธรรมมนุษย์” รวมถึงการสร้างบรรยากาศคุณธรรมในโรงเรียน โดยเฉพาะบทบาทและพฤติกรรมของครูทุกคนที่จะต้องเป็นต้นแบบที่ดีให้ทุกย่างก้าว คือ คติธรรมคำสอน โรงเรียนให้ความสำคัญต่อการพัฒนานักเรียนในเป้าหมายที่

สองมากกว่า เพราะต้องการเน้นพัฒนานักเรียนให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยเน้นพัฒนาคุณธรรมให้แก่นักเรียนเป็นอย่างแรก แล้วจึงเน้นเรื่องความรู้เป็นอันดับสอง (慈濟大學附屬高級中學, 2020a)

วิชาพื้นฐาน

โรงเรียนได้ออกแบบหลักสูตรตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้วันกำหนด โดยจัดสอนวิชาภาษาจีนกลาง ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ พลเมือง ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา โลกวิทยา ธรรมชาติวิทยา สุขศึกษา พลศึกษา คอมพิวเตอร์ เน้นแนว ศิลปะการแสดง โสตศิลป์ (ดนตรีสากล ดนตรีจีน ดนตรีท้องถิ่น) ทักษะศิลป์ และวิชาการป้องกันประเทศ ทั้งนี้ โรงเรียนได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแก่นักเรียนเป็นพิเศษ โดยกำหนดชั้นเรียนสนทนาภาษาอังกฤษให้นักเรียนได้ฝึกพูดภาษาอังกฤษทุกสัปดาห์กับครูชาวต่างชาติ มีการสอนภาษาอังกฤษออกอากาศทุกวัน การกำหนดวันภาษาอังกฤษในวันใดวันหนึ่งช่วงบ่ายของสัปดาห์ให้ทุกคนในโรงเรียนพูดภาษาอังกฤษ รวมถึงการเรียนวิชาวาทะธรรมจิ้งซือของธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยนเป็นภาษาอังกฤษสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง นอกจากนี้ยังปลูกฝังพรสวรรค์และส่งเสริมการพัฒนาความสามารถอื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสในการเรียนรู้ที่หลากหลายนอกเหนือจากหลักสูตรปกติผ่านกิจกรรมชมรมต่าง ๆ เช่น ชมรมฟุตบอล ชมรมวิทยาศาสตร์ ชมรมศิลปะ ชมรมดนตรี ชมรมบริการ ฯลฯ มีสนามกีฬากลางแจ้งและในร่มเพื่อรองรับกิจกรรมกีฬาต่าง ๆ ได้แก่ สระว่ายน้ำขนาดมาตรฐาน สนามบาสเกตบอลที่ฝึกศิลปะต่อสู้ประจำชาติ ลานยิงธนู สนามแบดมินตัน รวมถึงสวนผักจิ้งซือเพื่อการเรียนรู้ด้านการเกษตรและเรียนรู้เพื่อนร่วมโลก (慈濟大學附屬高級中學, 2020b, 2020d)

หมวดวิชา “วัฒนธรรมมนุษย์”

โรงเรียนได้ดำเนินการสอนตามหลักสูตรแห่งชาติ แต่สิ่งที่ทำให้หลักสูตรแตกต่างและเป็นจุดเด่น คือหมวดวิชา “วัฒนธรรมมนุษย์ (Rén Wén, 人文, humanistic education)” ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม เน้นพัฒนานักเรียนให้มีความเป็นมนุษย์มากกว่าการพัฒนาคนเก่งที่มุ่งแต่ผลประโยชน์และเอาตัวเอกรอด หมวดวิชากลุ่มนี้จึงเน้นการสอดแทรกคติปรัชญา คำสอนต่าง ๆ และส่งเสริมเรื่องวัฒนธรรมจีนผ่านการเรียนรู้งาน

ศิลปะได้แก่ วิธีพุทกันจิน วิธีชงชา และวิธีการจัดดอกไม้ โดยบรรจุไว้ในหลักสูตรให้เรียนสัปดาห์ละสองชั่วโมง (慈濟大學附屬高級中學, 2020b) ดังนี้

1. วิธีพุทกันจิน การให้นักเรียนได้รู้จักและซึมซับข้อคิดจากสุภาจิต โคลงกลอนของปราชญ์เมธีจินโบราณ ตลอดจนคติธรรมและปรัชญาต่าง ๆ ผ่านการบรรจุจตุตถปาลายพุทกันจินในแต่ละลายเส้น ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ความงดงามของศิลปะการเขียนพุทกันจินและรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการเขียนให้มีความสวยงามมากยิ่งขึ้นและยังช่วยฝึกจิตให้สงบและมั่นคง กิจกรรมวิธีพุทกันจินเป็นการฝึกสมาธิตามแบบฉบับของฉือจี้ที่เน้นการทำสมาธิแบบลึ้มตา ฝึกให้นักเรียนรู้จักนำไปปรับใช้กับการเรียนและชีวิตประจำวันอื่น ๆ รวมถึงชีวิตการทำงานในอนาคต (ธนดล ภูชนะศิริ, 2562)

2. วิธีการชงชา เป็นการฝึกมารยาท สร้างความเป็นสุภาพบุรุษและสุภาพสตรีให้แก่ นักเรียน โดยเฉพาะการเป็นสุภาพชนที่มีใจให้บริการผ่านวัฒนธรรมการชงชาแบบจีน ขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การถอดรองเท้าก่อนเข้าห้องแล้ววางรองเท้าโดยหันปลายรองเท้าออกด้านนอก¹ การเดินให้เสียงเบาและนั่งอย่างสุภาพ ยึดตัวให้ตรง คัดเลือกน้ำ เตรียมภาชนะเปิดฝากาน้ำชา ตักใบชา รินน้ำ ยกน้ำชา ต้มและชงนมชา ทุกขั้นตอนทุกอริยาบถจะทำอย่างสุภาพและให้ดูสง่างามราวว่านักเรียนเป็นจอหงวนหรือขุนนางจินโบราณที่กำลังดื่มด่ำกับวัฒนธรรมการชงชาขั้นสูง แต่ละขั้นตอนของการชงชาถือเป็นการฝึกสมาธิฝึกสติในทุกอริยาบถให้นักเรียนได้ตื่นรู้อยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ ทุกขั้นตอนยังมีความหมาย เช่น การยกน้ำชาให้ผู้อื่นหมายถึงการลดตัวตน ฝึกความอ่อนน้อม เรียนรู้ที่จะแสดงความเคารพผู้อื่นและทำจิตใจให้สงบ เพราะถ้านักเรียนขาดสมาธิ น้ำที่กำลังร้อนระอุก็อาจลวกมือของนักเรียน หรือแม้แต่การเทชาลงถ้วย หากจับอย่างไม่ระมัดระวังและไม่รู้เทคนิค ไอคาวร้อนจากกาน้ำก็อาจลวกมือผู้เทได้เช่นกัน (ธนดล ภูชนะศิริ, 2562) ดังนั้น เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรมการชงชา พวกเขาก็สามารถยกน้ำชาให้ครู ให้พ่อแม่ หรือญาติผู้ใหญ่ของพวกเขาได้ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความเคารพตามธรรมเนียมจินโบราณ

¹ การถอดรองเท้าในลักษณะข้างต้นตรงกับธรรมเนียม “เก็งกัง (Genkan, 玄関 หมายถึง ทางเข้าบ้านต่างระดับสำหรับเปลี่ยนรองเท้าสกปรกและรองเท้าสะอาด)” ของชาวญี่ปุ่นที่มักจะถอดรองเท้าก่อนเข้าบ้าน โดยวางให้ปลายรองเท้าออกด้านนอก และต้องเรียงให้เป็นคู่และเป็นแถวอย่างเป็นระเบียบ ผู้เขียนสันนิษฐานว่าธรรมเนียมนี้จะได้รับอิทธิพลมาจากญี่ปุ่นสมัยที่ญี่ปุ่นเข้าปกครองไต้หวัน

3. วิธีการจัดดอกไม้ มีเป้าหมายให้นักเรียนได้เรียนรู้การเติบโตและความงดงามของชีวิต รวมถึงการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่นดอกไม้ต่างชนิดที่มาจากคนละแหล่งแล้วมาอยู่ในภาชนะเดียวกัน การอยู่ร่วมกันจะต้องอยู่อย่างมีเหตุผล สมดุลและสวยงาม การคัดเลือกดอกไม้ การตัดใบหรือดอกที่เหี่ยวเฉาออกก็เปรียบได้กับการทำงานที่บางครั้งหรือบางเรื่องเราต้องกล้าเสียสละเพื่อรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม การสอนอาจดูเหมือนการสอนจัดดอกไม้ทั่วไป แต่มีความพิเศษ คือ การสอดแทรกปรัชญาชีวิตและคติจีนโบราณในทุกขั้นตอน บางครั้งครูอาจกำหนดให้แบ่งกลุ่มย่อยหรือกำหนดให้มีการจัดดอกไม้ร่วมกัน แต่ทุกครั้งที่นักเรียนนำดอกไม้ปักลงในกระถาง ครูจะถามเหตุผลหรืออาจจะสอดแทรกคติธรรมต่าง ๆ การเรียนในรูปแบบนี้จึงไม่มีผิดมีถูก แต่ทุกขั้นตอนสามารถให้สติและข้อคิดต่าง ๆ ได้เสมอ (ชนดล ภูชนะศิริ, 2562)

ระบบการสอนวาทะนึ่งคิด (จิ้งซืออวี่)

สมาคมครูพุทธฉือจี้ได้นำคำสอนของธรรมอาจารย์เจิ้งเอี้ยนมาสรุปแล้วพัฒนาวิธีการสอนเรียก “ระบบการสอนวาทะนึ่งคิด” ที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ชีวิตผ่านคติธรรมและสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันของตน การสอนมีโจทย์ว่าจะสอนอย่างไรให้สนุกผ่านการเล่านิทานและแสดงละคร ส่วนเนื้อหาจะถูกคัดเลือกให้เหมาะสมตามช่วงอายุของนักเรียน ทางสมาคมยังได้จัดอบรมแก่ครูทั่วไปให้สามารถนำระบบการสอนนี้ไปสอนในโรงเรียนของตน เช่น การสร้างอุปกรณ์สอน เทคนิคเล่านิทาน การเล่นละครประกอบ และสรุปประเด็น ฯลฯ การสอนนี้ไม่เน้นการพร่ำสอนให้ท่องจำ แต่เน้นให้นักเรียนได้มีประสบการณ์จากการไตร่ตรองวาทะธรรมของธรรมอาจารย์ ตามการเรียนรู้ห้าขั้นตอน ได้แก่ เข้าใจ ขบคิด แสดงออก สรุป และทำทันที (เดิมแท้ ชาวหินฟ้า, 2552; 慈濟大學附屬高級中學, 2020a) ตัวอย่างวาทะธรรมของธรรมอาจารย์เจิ้งเอี้ยน (2553) : จงสร้างบุญกุศลแข่งกับเวลา อย่าปล่อยเวลาให้ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ แม้แต่วินาทีเดียว ความเมตตาเป็นบ่อเกิดของการช่วยเหลือโลกมนุษย์ แต่หากปราศจากปัญญาก็จะไม่เป็นความเมตตาอันยิ่งใหญ่ ผู้ที่สามารถช่วยเหลือผู้อื่นนั้นเราเรียกว่าพระโพธิสัตว์ ถ้าเราสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้หนึ่งวัน เราก็จะเป็นพระโพธิสัตว์ได้หนึ่งวัน หากเราเป็นคนเจ้าอารมณ์และปากร้าย แม้เราจะเป็นคนใจดีเพียงใดก็ตาม เราก็ยังเป็นคนไม่ดีอยู่นั่นเอง เมื่อมีความแตกต่างของสรรพสิ่ง ก็ย่อมจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล

การสอนพิเศษแบบไม่มีค่าใช้จ่ายในโรงเรียน

แม้ว่าโรงเรียนจะให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณธรรมมากกว่าวิชาการ แต่คุณภาพทางวิชาการของนักเรียนก็ไม่ได้ด้อย เห็นได้จากผลการสอบเข้ามหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศ และการสอบวัดผลแห่งชาติเพื่อทดสอบความรู้มาตรฐานของนักเรียน กล่าวคือ คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนได้หันตัวไปอยู่ที่สองร้อยถึงสองร้อยแปดสิบคะแนน ขณะที่นักเรียนฉ้อฉลส่วนใหญ่จะได้คะแนนที่สามร้อยคะแนนขึ้นไป เหตุผลที่ทำให้นักเรียนฉ้อฉลมีผลคะแนนสูง อาจเพราะโรงเรียนมัธยมฉ้อฉลเป็นโรงเรียนประจำจึงง่ายต่อการสอดส่องดูแล และยังเป็นหน้าที่ของครูแต่ละคนที่จะต้องดูแลนักเรียนของตนอย่างใกล้ชิด ทุกเย็นยังมีภู่านักเรียนจะต้องมาทำการบ้านพร้อมกันโดยจะมีครูมาสอนพิเศษให้โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย อีกทั้งวันเสาร์อาทิตย์ก็ยังมีการศึกษาจากมหาวิทยาลัยฉ้อฉลมาช่วยสอนพิเศษให้ (慈濟大學附屬高級中學, 2020b)

วัฒนธรรมการชื่นชม การลงโทษ การให้รางวัล และการทำความสะอาดโรงเรียน

การชื่นชมเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมของโรงเรียน เพราะการชื่นชมเป็นหัวใจของการพัฒนาที่สำคัญมากกว่าการตำหนิตะเยียนและการลงโทษ การชื่นชมไม่เพียงเป็นการฝึกและควบคุมจิตใจของผู้พูด ยังเป็นการปรับวิธีคิดการมองคนให้พยายามมองหาแต่สิ่งดี ๆ ของผู้อื่น ดังนั้น เมื่อครูกล่าวชื่นชมนักเรียน ก็ยิ่งสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนอยากทำความดีมากยิ่งขึ้น เช่นกันเมื่อนักเรียนทำผิด ครูจะเป็นผู้เข้าหาลูกศิษย์ด้วยความรักและความอ่อนโยน ให้เกียรติรับฟัง จากนั้นจึงค่อยชี้แนะด้วยเหตุผลให้นักเรียนเข้าใจจนยอมรับความผิด รวมถึงการหาทางออกร่วมกัน คล้ายพระโพธิสัตว์ที่เต็มเปี่ยมด้วยจิตเมตตาในการมองคนและใช้ปัญญาความฉลาดแบบพระโพธิสัตว์ในแก้ไขปัญหา ทำให้การลงโทษด้วยการตีหรือใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ไม่มีปรากฏในโรงเรียน เพราะไม่ใช่วัฒนธรรมของฉ้อฉล สำหรับการให้รางวัลด้วยโรงเรียนต้องการส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตอาสา รักที่จะบริการสังคม ไม่รังเกียจงานต้อยต่ำ ดังนั้น งานทำความสะอาดเช่นงานล้างห้องน้ำ (ล้างส้วม) จึงถือเป็นงานมีเกียรติที่จะมอบให้แก่นักเรียนที่มีผลการเรียนดีเด่น ทั้งนี้ โรงเรียนไม่มีการโรง การทำความสะอาดจึงเป็นหน้าที่ของครูและนักเรียนที่จะต้องช่วยกันดูแล (ยกเว้นสระว่ายน้ำ) เพื่อปลูกฝังนิสัยรักความสะอาดและเป็นคนมีระเบียบวินัย อีกทั้งยังช่วยเตือนสติว่าอย่าทำสกปรก เพราะจะเป็นการเพิ่มภาระให้ตนเองในภายหลังและยังปลูกฝังจิตสำนึกการให้เกียรติคนที่ทำงานต้อยต่ำ ปกติเมื่อนักเรียนใช้

ห้องเสร็จก็จะต้องจัดโต๊ะเก้าอี้ให้เรียบร้อย สำนวณไม่ให้มีเศษขยะ การทำความสะอาดจะเริ่มชั่วโมงที่สองของการเรียน ซึ่งมีทั้งช่วงเช้าและบ่าย นักเรียนจะเริ่มทำความสะอาดห้องเรียนของตน และมีการแบ่งกลุ่มผลัดกันเป็นอาสาสมัครทำความสะอาดสถานที่ต่าง ๆ ในโรงเรียน โดยมีนักเรียนด้วยกันเป็นผู้ให้คะแนนชื่นชม (เดิมแท้ ชาวหินฟ้า และคณะ, 2550; 慈濟大學附屬高級中學, 2020b)

ชีวิตของนักเรียนประจำ การแต่งกายและศีลสิบข้อ

เป็นกฎที่นักเรียนจะต้องพักประจำที่หอพักของโรงเรียน เพื่อจะได้เรียนรู้การปรับตัว และฝึกใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมและได้มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังถือเป็นการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อตนเอง เช่น การเก็บที่นอน การดูแลรักษาความสะอาดห้องนอน และซักรีดเสื้อผ้าของตน การพักจะแบ่งอาคารสำหรับนักเรียนชาย และหญิง มีอาจารย์ดูแลหอพักอาคารละสองคน โรงเรียนอนุญาตให้นักเรียนกลับไปเยี่ยมบ้านได้เดือนละหนึ่งครั้ง และให้ออกไปข้างนอกในวันเสาร์อาทิตย์ ซึ่งบางครั้งก็อาจจะออกไปกับพ่อแม่อุปถัมภ์ อย่างไรก็ตาม “ตั้งแต่ปีการศึกษา 2550 เป็นต้นมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงให้นักเรียนสามารถไปกลับได้สำหรับกรณีนักเรียนที่มีผู้ปกครองพักอาศัยในเมืองฮวาเหลียน” (เดิมแท้ ชาวหินฟ้า และคณะ, 2550, น. 93) ด้านการแต่งกาย ชาวฉือจี้เชื่อว่าการแต่งกายเรียบร้อยจะช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพที่ดี ดังนั้น ทั้งครูและนักเรียนจึงต้องแต่งกายอย่างสุภาพด้วยชุดโรงเรียน เพราะชุดโรงเรียนแสดงถึงความเรียบร้อย ประหยัด ความเสมอภาค และยังเป็นเครื่องเตือนใจให้รักษาศีลสิบข้อ (เดิมแท้ ชาวหินฟ้า, 2552) ได้แก่ 1) ไม่ฆ่าสัตว์ 2) ไม่ลักทรัพย์ 3) ประพฤติผิดในกาม 4) ไม่พูดมิจฉวาจาสี่ 5) ไม่ดื่มแอลกอฮอล์ 6) ไม่สูบบุหรี่ เสพยา และเคี้ยวหมาก 7) ไม่เล่นการพนันและหวังผลฉาบฉวย 8) กตัญญูต่อบุพการี-ปรับน้ำเสียงระงับสีหน้า 9) เคารพภักฏจารจร 10) ไม่ร่วมเดินประทุ้งทางการเมือง กล่าวคือ ถ้ายังอยู่ในชุดฉือจี้ ก็ควรระมัดระวังรักษาศีลสิบ ทั้งนี้ชุดของครูและนักเรียนมีสถานะเช่นเดียวกับชุดที่อาสาสมัครฉือจี้ได้รับเกียรติให้แต่งเวลาออกปฏิบัติงาน คือ ชุดเสื้อสีน้ำเงิน เข็มและกางเกงสีขาว

ธรรมเนียมการรับประทานอาหาร

โรงเรียนมีธรรมเนียมให้นักเรียนรับประทานอาหารมังสวิรัต ด้วยเห็นว่าการรับประทานอาหารเนื้อสัตว์เป็นการส่งเสริมการฆ่าสัตว์อย่างไม่มีสิ้นสุด อีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังให้มนุษย์มีจิตใจเฉยเมยต่อการเข่นฆ่าทำร้ายกัน ซึ่งสัมพันธ์กับปณิธานพระโพธิสัตว์ที่ทรงเมตตาต่อทุกสรรพชีวิตอย่างไม่มีแบ่งแยกไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ ด้วยเหตุนี้ อาหารที่จัดให้บริการสามมื้อจึงเป็นมังสวิรัต นอกจากนี้ ยังมีธรรมเนียมไม่รับประทานอาหารเหลือทิ้ง ให้นักเรียนรักษาความสะอาดของตะเกียบและแก้วน้ำดื่มส่วนตัว การยืนต่อคิวและเข้าแถวตักอาหาร ในช่วงรับประทานอาหารจะมีนักเรียนเป็นตัวแทนตักอาหารให้เพื่อน ๆ ผลัดเปลี่ยนกันทุกวัน วันละสี่คน คนที่อยู่หน้าแถวจะนำอาหารไปให้ครูประจำชั้นก่อน เพื่อแสดงความเคารพครู ขณะที่ครูประจำชั้นก็จะร่วมรับประทานอาหารไปพร้อม ๆ กับนักเรียน (เดิมแท้ ชาวหินฟ้า และคณะ, 2550; 慈濟大學附屬高級中學, 2020b)

ระบบและบทบาทของพ่อแม่อุปถัมภ์

เพราะนักเรียนบางคนอาจยังปรับตัวไม่ได้ ระบบพ่อแม่อุปถัมภ์จึงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อช่วยเติมเต็มความรู้สึกที่ขาดไปแก่นักเรียน พ่อแม่อุปถัมภ์ถูกคัดเลือกจากอาสาสมัครมืออาชีพที่มีประสบการณ์จากกิจกรรมช่วยเหลือสังคมและได้เรียนรู้วัฒนธรรมฉือจี้มาพอสมควรให้มาทำหน้าที่เป็นเหมือนพ่อแม่คนที่สองของนักเรียน พ่อแม่อุปถัมภ์มีหน้าที่ติดต่อประสานงานระหว่างครูและผู้ปกครองจริงของนักเรียน คอยให้คำปรึกษาทั่วไป ทั้งปัญหาชีวิต การปรับตัว และยังเป็นผู้ประสานชักชวนให้นักเรียนได้ออกไปเรียนรู้กิจกรรมช่วยเหลือสังคมของฉือจี้ การจัดสรรดูแล กำหนดให้นักเรียนทุกสิบถึงสิบสองคนจะต้องมีพ่อแม่อุปถัมภ์จำนวนสามคน กิจกรรมพบปะพ่อแม่อุปถัมภ์จัดขึ้นหนึ่งครั้งในวันเสาร์ของแต่ละเดือน ครั้งเข้าเป็นการประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างพ่อแม่อุปถัมภ์ ช่วงบ่ายพ่อแม่อุปถัมภ์จะกระจายไปทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามห้อง กลุ่มละสิบคน (เดิมแท้ ชาวหินฟ้า, 2552) นอกจากวันพบปะประจำเดือน อาจมีการนัดไปทำกิจกรรมอื่น ๆ ในวันหยุดเรียนในลักษณะกิจกรรมบำเพ็ญคุณธรรมให้นักเรียนได้ซึมซับสังคมแห่งการอุทิศตนเพื่อผู้อื่น เช่น พาไปโรงสาธิตการแยกขยะ พาไปเป็นอาสาสมัครในโรงพยาบาล ออกเยี่ยมผู้ยากไร้ในเขตชุมชน เป็นต้น บางครั้งพ่อแม่อุปถัมภ์อาจพาลูกอุปถัมภ์ไปเที่ยวในช่วงวันหยุด หรือช่วงปิดเทอมก็อาจไปช่วยดูแลพ่อแม่จริงของ

นักเรียน ความสัมพันธ์ของพ่อแม่ผู้ปกครองถือเป็นความสัมพันธ์ตลอดชีวิต แม้ว่านักเรียนจะสำเร็จการศึกษาไปแล้วก็ยังไปมาหาสู่กัน กล่าวกันว่าเวลาที่นักเรียนป่วย พ่อแม่ผู้ปกครองมักไปถึงก่อนที่พ่อแม่แท้ ๆ จะไปถึง บางครั้งก็ยังหาครูครองหรือหางานให้ลูกอุปถัมภ์

ลักษณะ การคัดเลือก และการหล่อหลอมครู

โรงเรียนได้ปลูกฝังวิธีคิดว่าครูเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อนักเรียนและผู้ปกครอง เพราะผู้ปกครองได้มอบความไว้วางใจให้ครูเป็นผู้ดูแลและอบรมสั่งสอนบุตรหลานของพวกเขา ครูจึงต้องคำนึงถึงใจคนเป็นพ่อเป็นแม่และต้องอ่อนโยนเหมือนพระโพธิสัตว์ ด้วยเหตุนี้ ครูฉือจี้จึงมีลักษณะเด่นเป็นคนอ่อนโยน ยิ้มแย้ม ให้เกียรติและมองลูกศิษย์ด้วยความรัก เหมือนพระโพธิสัตว์ที่มอบความรักความเมตตาแก่ทุกสรรพสัตว์โดยไม่มีแบ่งแยก ครูฉือจี้จึงไม่เพ่งโทษและไม่ใช้ความรุนแรงหรือโมโหร้าย ก้าวร้าว บ่น เหน็บแนมใส่ลูกศิษย์ เพราะภาพจำไม่ดีจากครูจะทำให้นักเรียนซึมซับพฤติกรรมที่ไม่ดีของครูไปด้วย ลักษณะที่ดีของครูฉือจี้เป็นผลจากความเข้มงวดในการคัดเลือกครูที่เป็นครูและการพัฒนาอบรมให้ครูมีความเป็นครูอย่างต่อเนื่อง รวมถึงตัวแปรด้านวัฒนธรรมองค์การ ที่ช่วยสร้างบรรยากาศดินแดนแห่งพระโพธิสัตว์ในโรงเรียนให้ครูแต่ละคนมีลักษณะร่วมกัน การคัดเลือกครูนอกจากวุฒิการศึกษา ก็ควรมีประสบการณ์ดูแลเด็กและมีคุณลักษณะเช่นเดียวกับอาสาสมัครฉือจี้ กล่าวคือ มีใจเป็นจิตอาสา ชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีความรักที่ยิ่งใหญ่ในหัวใจ สามารถทุ่มเทร่างกายแรงใจและให้เวลาแก่ลูกศิษย์เหมือนว่าพวกเขาเป็นบุตรหลานของตน แล้วจึงคัดเลือกด้วยการสอบข้อเขียนและทดสอบการสอน ครูเข้าใหม่บางคนอาจยังไม่มีคุณลักษณะครูฉือจี้ แต่เมื่อสอนได้ระยะหนึ่ง บทบาทของวัฒนธรรมองค์การจะช่วยหล่อหลอมให้ครูเข้าใหม่เกิดคุณลักษณะของครูฉือจี้อย่างสมบูรณ์ (慈濟大學附屬高級中學, 2020a)

การพัฒนาและการประเมินคุณภาพครู

เพราะโรงเรียนเชื่อว่าไม่มีนักเรียนคนใดที่สอนไม่ได้ แต่ถ้าจะมีก็มีแต่ครูที่สอนไม่เป็น โรงเรียนจึงให้ความสำคัญแก่เทคนิคการสอนและบทบาทครูที่ต้องทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีให้นักเรียน เพราะเชื่อว่าครูเป็นอย่างไร ลูกศิษย์ก็เป็นอย่างนั้น ปกติจะมีการจัดประชุมครูในรายวิชาเดียวกันระดับชั้นต่าง ๆ เดือนละสองครั้ง ครั้งละสองชั่วโมง และประชุมครูระดับหัวหน้า

กลุ่มวิชาเดือนละครั้ง เพื่อแก้ปัญหาครูใหม่ขาดประสบการณ์และเพื่อพัฒนาคุณภาพการสอนด้านวิชาการ นอกจากนี้ สมาคมครูพุทธนิจยังได้จัดค่ายเพื่อพัฒนาเทคนิคการสอนให้แก่ครูทั่วไปทุกสัปดาห์ เน้นเรื่องการวางตัวและการเข้าถึงจิตใจของนักเรียนประจำ (เดิมแท้ ชาวหินฟ้า, 2552; เดิมแท้ ชาวหินฟ้า และคณะ, 2550) รวมถึงการกำหนดให้ครูต้องฝึกพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอในช่วงปิดภาคเรียน เช่น อบรมทักษะการสอน ทักษะคอมพิวเตอร์ สัมมนา แลกเปลี่ยนประสบการณ์สอนกับผู้ที่มีชื่อเสียง ร่วมระดมสมองในการคิดค้นเทคนิคการสอนและการถ่ายทอดแก่นักเรียน ตลอดจนการอบรมครูและให้ครูร่วมกิจกรรมของต่าง ๆ ของมูลนิธิ ครูนิจมีข้อห้ามที่จะต้องปฏิบัติตามคือห้ามเปิดโรงเรียนสอนพิเศษนอกสถานศึกษา เพราะถือเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องใช้เวลาแก่ลูกศิษย์อย่างเต็มที่ การใช้เวลาหารายได้เสริมอาจจะทำให้คุณภาพการสอนลดลง ส่วนการประเมินคุณภาพครูจะดูจากผลสอบของนักเรียนและการประเมินผลจากนักเรียนและผู้ปกครอง อีกทั้งมูลนิธิพุทธนิจยังได้ติดตามและควบคุมมาตรฐานทางวิชาการของโรงเรียนอยู่เสมอ

บทบาทของครูและกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนอกโรงเรียน

นอกจากหลักสูตรและบรรยากาศเชิงคุณธรรมในโรงเรียน ครูนิจยังพานักเรียนออกไปศึกษาดูงานนอกโรงเรียน เดิมแท้ ชาวหินฟ้า (2552) ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาด้านคุณธรรมของนักเรียนนิจได้ดังนี้

1. ครูมีความจริงใจและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน ซึ่งเป็นผลจากการหล่อหลอมความรักและปรารถนาดีจากต้นแบบคุณภาพอย่างธรรมมาจารย์เจ้เอี้ยนและกองทัพจิตอาสาพุทธนิจ
2. Unseen teacher ครูพาทำ คือ ครูจะพานักเรียนออกไปศึกษางานจิตอาสาจากสถานที่จริง เช่น ไปดูการเก็บแยกขยะ เยี่ยมผู้ยากไร้ เยี่ยมคนป่วยไข้ตามบ้านหรือตามโรงพยาบาล หรือพาไปบำเพ็ญประโยชน์อื่น ๆ ระหว่างที่ออกไปศึกษา ครูก็จะอธิบายให้แง่คิดชี้แนะอย่างใกล้ชิด เปิดโอกาสการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแล้วครูจึงสรุปประเด็น
3. นักเรียนมีประสบการณ์ตรงจากปัญหาสังคมจากโลกคู่ขนานอีกด้านของพวกเขา เช่น ได้พบคนจนที่ลำบากและทุกข์กว่า พบคนป่วยไข้ สุขภาพไม่ดีขาดคนดูแล
4. คุณภาพนักเรียน เมื่อได้ออกไปศึกษาปัญหาสังคมจากชีวิตจริงก็จะเกิดคำถามขึ้น

ในใจตามภูมิหลังของตน บทบาทของครูจะเป็นผู้คอยตั้งคำถาม เช่น ทำไมเราไม่ลำบากอย่างพวกเขา อนาคตจะเป็นแบบนั้นไหม จะป้องกันอย่างไร ผู้ปกครองของเราใช้ไหมที่ทำให้เราไม่ต้องลำบากแบบนั้น อนาคตเราจะช่วยเหลือผู้อื่นอย่างไร

รายได้และแหล่งทุนสนับสนุน

โรงเรียนมีรายได้และแหล่งทุนสนับสนุน *ส่วนแรก* ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลได้วัน ซึ่งเป็นส่วนน้อยและไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย *ส่วนที่สอง* ได้จากอาสาสมัคร ผู้ปกครอง พ่อแม่ อุภักดิ์และกรรมการนอกรีต โดยบริจาคผ่านมูลนิธิพุทธรธัญญ์ คล้ายการสนับสนุนจากสมาคมผู้ปกครองนักเรียนในประเทศไทย รายได้ส่วนนี้ถือเป็นแหล่งทุนหลักในการบริหารจัดการของโรงเรียน และ *ส่วนที่สาม* คือ ค่าลงทะเบียนเรียนของนักเรียนเฉลี่ยคนละห้าหมื่นเหรียญต่อเทอม แบ่งเป็นค่าเทอมประมาณสองหมื่นเหรียญ และที่เหลือเป็นค่าอาหารและค่าที่พักของนักเรียน

อาคารและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

โรงเรียนตั้งอยู่ชานเมืองฮวาเหลียน ตรงข้ามมหาวิทยาลัยนอกรีต รายล้อมด้วยภูเขาและต้นไม้ ตัวอาคารสูงสองถึงสามชั้นสร้างด้วยคอนกรีต ตกแต่งด้วยหินขัดขนาดเล็กกลมมนเพื่อป้องกันอันตรายจากการขีดข่วนนักเรียน โครงสร้างใช้โครงสร้างเหล็ก SRC และเทคโนโลยีการก่อสร้างที่มีค่าสัมประสิทธิ์แผ่นดินไหวที่แข็งแกร่งที่สุดในประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมสมัยใหม่ ลักษณะอาคารเน้นออกแบบให้ลงตัวกับภูมิทัศน์โดยรอบและลงตัวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยแฝงคติธรรมตามส่วนต่าง ๆ ของอาคาร เช่น รูปทรงโค้งมนในกรอบสี่เหลี่ยมตามระเบียบทางเดินแทนความซื่อสัตย์ ส่วนทรงโค้งมนแทนความสุภาพอ่อนน้อมและความยืดหยุ่นที่ใช้เน้นสีเทาเพื่อสื่อถึงความสงบนิ่ง สมดุล และเข้ากับภูมิทัศน์โดยรอบอย่างภูเขาและพื้นที่สีเขียว บริเวณโดยรอบปลูกต้นไม้เพื่อแสดงความมั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลง เพราะเมื่อฤดูเปลี่ยนต้นสนจะไม่ผลิใบเหมือนพันธุ์ไม้อื่น ๆ (慈濟大學附屬高級中學, 2020c)

ด้วยหลักคิดของพระโพธิสัตว์ที่เน้นเมตตาต่อทุกสรรพสัตว์ ทำให้การจัดการอาคารและสถานที่ต้องเคารพและคำนึงถึงสิ่งที่จะส่งผลต่อระบบนิเวศของโรงเรียนและพื้นที่โดยรอบ เช่น การปูพื้นทางเดินด้วยอิฐบล็อกเพื่อให้พื้นดินระบายความร้อน เมื่อฝนตกน้ำก็สามารถ

ซึมลงพื้นดินได้สะดวก ทั้งยังป้องกันน้ำท่วมและรักษาสมดุลของสิ่งมีชีวิตใต้พื้นดิน กล่าวกันว่า เราสามารถพบเห็นสัตว์และแมลง ตลอดจนสิ่งมีชีวิตเช่นเดียวกับที่พบบนภูเขาในเขตโรงเรียน นอกจากนี้ ยังรณรงค์ให้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงภาวะโลกร้อน ด้วยการใช้ระบบ หมุนเวียนอากาศและรับแสงสว่างธรรมชาติ ทุกห้องเรียนจึงติดพัดลมและมีหน้าต่าง จำนวนมาก สำหรับเครื่องปรับอากาศจะใช้เฉพาะบางสำนักงานที่ต้องดูแลรักษาอุปกรณ์เป็นพิเศษเท่านั้น สถาปัตยกรรมโรงเรียนได้รับรางวัล excellence in environmental impact assessment award, environmental protection administration, Executive Yuan 2003 เป็นผลงานการออกแบบโดย SOM บริษัทก่อสร้างที่มีชื่อเสียงระดับโลกของอเมริกา ขณะ ที่งานภูมิทัศน์ก็ได้รับการวางแผนออกแบบโดย Mr. Paul Friedberg ภูมิสถาปนิกที่มีชื่อเสียง ระดับโลกอีกเช่นกัน (Associates Architects and Engineers, 2020; 慈濟大學附屬高級中學, 2020c)

สรุป

หัวใจของการบริหารโรงเรียนมัธยมฉือจี้อยู่ที่การคิดแบบพระโพธิสัตว์และมองผู้อื่น เป็นพระโพธิสัตว์ให้ทุกอย่างก้าวคือความเมตตาอ่อนโยน หวังดีและให้เกียรติต่อทุกชีวิตรอบตัว ตามคำขวัญประจำโรงเรียนเกี่ยวกับความรักสี่ประการหรืออัมปิณญฺญาสี่ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ทำให้ครูและบุคลากรทุกคนต้องวางตัวดี สุภาพ ให้เกียรติและมีเมตตาต่อ ลูกศิษย์ ทำงานอย่างเสียสละและทุ่มเทเหมือนพระโพธิสัตว์ที่เต็มเปี่ยมด้วยพระมหาเมตตาคุณ และพระมหากรุณาคุณ เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อโปรดทุกสรรพสัตว์ให้ได้รับความสุข พ้นทุกข์อย่างไม่มีแบ่งแยก ขณะที่หลักสูตรและชีวิตความเป็นอยู่ในโรงเรียนก็มุ่งพัฒนาให้ นักเรียนมีหัวใจเป็นพระโพธิสัตว์เช่น หมวดีวิชาวัฒนธรรมมนุษย์ การสอดแทรกคติคุณธรรมใน วิชาทั่วไป การรับประทานอาหารมังสวิรัตและไม่รับประทานอาหารให้เหลือทิ้ง การฝึกให้ นักเรียนรู้จักเก็บที่นอนและดูแลรักษาความสะอาดที่พักของตน หรือการที่โรงเรียนไม่มีการโรง แต่ให้เป็นหน้าที่ของครูและนักเรียนที่จะต้องช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด รวมถึงการฝึก บำเพ็ญตนเพื่อส่วนรวมผ่านกิจกรรมจิตอาสาต่าง ๆ ก็ถือเป็นการฝึกฝนพัฒนาคุณธรรม ความเป็นพระโพธิสัตว์ให้นักเรียนเป็นคนสุภาพอ่อนโยน รับผิดชอบสูง รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่รังเกียจงานต้อยต่ำและไม่ถือตัว อีกทั้ง อาคารและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนก็ยังแฝงด้วย

คติปรัชญาคำสอนเกี่ยวกับพระโพธิสัตว์และปรัชญาชีวิตแบบจีนโบราณ มีการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใส่ใจพื้นที่สีเขียว ทำให้บรรยากาศในโรงเรียนมีชีวิตชีวา สงบร่มเย็น อย่างไรก็ตาม โรงเรียนได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และให้ความสำคัญต่อวิชาภาษาอังกฤษเป็นพิเศษ รวมถึงการจัดวิชาเลือกและกิจกรรมชมรมที่หลากหลายเพื่อค้นหาและพัฒนาความสามารถความถนัดเฉพาะด้านของนักเรียน รวมถึงการสอนพิเศษฟรีในช่วงเย็นและวันหยุดเสาร์อาทิตย์

แนวทางการบริหารโรงเรียนข้างต้น เกิดขึ้นจากธรรมชาติของโรงเรียนผู้ก่อตั้งและผู้วางรากฐานวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน ทำให้หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน พฤติกรรมครู และทุกกิจกรรมของโรงเรียนมีทิศทางไปในทางเดียวกัน คือเป็นโรงเรียนผลิตพระโพธิสัตว์โดยพระโพธิสัตว์ ในบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เป็นพระโพธิสัตว์ ขณะเดียวกันบทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครองก็ทำหน้าที่ช่วยติดต่อประสานงานระหว่างครูและผู้ปกครองจริงของนักเรียน คอยให้คำปรึกษาทั่วไป ทั้งปัญหาชีวิต การปรับตัว และยังเป็นผู้ประสานชักชวนให้นักเรียนหรือบุตรในอุปถัมภ์ได้ออกไปเรียนรู้กิจกรรมช่วยเหลือสังคมของมูลนิธิพุทธฉือจี้ ขณะที่ครูก็ถูกคัดเลือกอย่างระมัดระวัง มีการพัฒนาอบรมและการประเมินคุณภาพครูอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการตรวจสอบควบคุมมาตรฐานการสอนจากคณะกรรมการควบคุมคุณภาพทางวิชาการจากมูลนิธิพุทธฉือจี้ ทำให้นักเรียนฉือจี้นอกจากจะมีผลการเรียนที่ดีแล้ว ก็ยังมีคุณลักษณะเชิงคุณธรรมและจิตอาสาตามที่โรงเรียนต้องการ

ผู้เขียนมีข้อสังเกตว่าโรงเรียนฉือจี้ไม่มีวิชาศาสนา แต่ทุกการเรียนการสอนและทุกกิจกรรมที่ปรากฏผ่านกิจกรรมในห้องเรียน การรับประทานอาหาร การใช้ชีวิต รวมถึงอาคารสถานที่กลับเต็มไปด้วยการสอนให้เป็นคนดี คือทำให้ทุกอย่างก้าวเป็นคำสอน กล่าวคือเป็นการนำปณิธานพระโพธิสัตว์และคติคุณธรรมจีนโบราณมาถ่ายทอดผ่านการลงมือทำจริง มีการให้เหตุผลที่สามารถอธิบายได้ในชีวิตประจำวัน ยกเว้นสามวิชาที่มีเนื้อหาหลักในการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี ได้แก่ 1) วิชาพลเมืองที่สอนให้นักเรียนเป็นคนดีตามหลักของสังคมประชาธิปไตย ให้นักเรียนได้รู้จักสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน รู้หน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี รู้จักเคารพให้เกียรติไม่ล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น 2) วิชาวาสนะนั่งคิดฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้และขบคิดคตินิยมของธรรมาจารย์เจิ้งเอี้ยน ผู้ก่อตั้งโรงเรียน และ 3) วิชาวัฒนธรรมมนุษย์ที่ถ่ายทอดคตินิยมและปรัชญาจีนโบราณให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะแสดงความเคารพต่อผู้อื่น

ทำจิตใจให้สงบ เรียนรู้ความงดงามของชีวิตและศิลปะผ่านกิจกรรมศิลปะในห้องเรียน

จากกรณีของฉือจี้ ผู้เขียนได้สรุปข้อคิดที่อาจนำไปต่อยอดดังนี้ 1) โรงเรียนควรกำหนดทิศทางและรูปแบบการจัดการศึกษาทั้งวิสัยทัศน์และนโยบายให้ชัดเจน มีการถ่ายทอดให้ครูและบุคลากรทุกคนเข้าใจ พร้อมทั้งจะนำไปปฏิบัติจริง 2) ทุกกิจกรรมของโรงเรียนควรถูกดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ให้ทุกสิ่งทุกอย่างสามารถอธิบายได้อย่างมีเหตุผลสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และนโยบายของโรงเรียน 3) โรงเรียนควรมีบรรยากาศแห่งความคิดสร้างสรรค์และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่น่าสนใจ กระตุ้นให้นักเรียนอยากที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา 4) โรงเรียนควรปราศจากความรุนแรง ช่มชู้ กัดดัน หรือการลงโทษด้วยความรุนแรง 5) ควรคัดเลือกครูที่มีคุณสมบัติของความเป็นครูอย่างเคร่งครัดและมีวิธีคัดเลือกครูที่มีประสิทธิภาพ 6) บทบาทของผู้นำที่ควรเป็นผู้นำและครูที่ควรเป็นครูว่าควรมีความพร้อมทางด้านคุณวุฒิและวุฒิภาวะทางอารมณ์ ทุ่มเท เสียสละมุ่งพัฒนานักเรียนด้วยใจ เป็นคนมีเหตุผล สุภาพ ไม่ก้าวร้าว ใช้ความรักความปรารถนาดีในการสื่อสารกับนักเรียนและรู้จักวางตัวเป็นแบบอย่างที่ดี 7) ควรพัฒนาและอบรมทักษะความรู้ของครูอย่างต่อเนื่องทั้งที่เป็นความรู้ทางวิชาการ ทักษะการสอน รวมถึงการประเมินคุณภาพครูที่อาจวัดผลจากนักเรียนและผู้ปกครอง 8) สัดส่วนของนักเรียนต่อครูไม่ควรมากเกินไปจนการดูแลของครู 9) การบรรจุหลักสูตรศาสนาอาจเกินความจำเป็น ถ้าครูไม่เข้าใจจริงและขาดทักษะการสื่อสารที่ดี ตรงกันข้าม ถ้าโรงเรียนต้องการให้นักเรียนเป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรม โรงเรียนควรสอดแทรกเรื่องคุณธรรมจริยธรรมในทุกรายวิชาและสร้างบรรยากาศสังคมแห่งคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนมากกว่าการผลัดภาระความรับผิดชอบให้แก่วิชาใดวิชาหนึ่งอย่างเช่นวิชาพระพุทธศาสนา เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

เดิมแท้ ชาวหินฟ้า. (2552). *พุทธฉือจี้พุทธที่ไม่เคยเห็นมาก่อน*. กองทุนสื่อพุทธฉือจี้.

เดิมแท้ ชาวหินฟ้า, รัชมี กฤษณมิษ, และ สุวิดา แสงสีหนาท. (2550). *การศึกษาแนวทางการปลูกจิตสำนึกคุณธรรมผ่านระบบการศึกษา: กรณีศึกษามูลนิธิพุทธฉือจี้ ไต้หวัน*. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.

ธนดล ภูชนะศิริ. (2562). แนวทางการทำงานสำหรับวิทยากรและเจ้าหน้าที่เพื่อส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมแก่ผู้เข้าร่วมโครงการค่ายภาษาและวัฒนธรรม : คู่มือโครงการค่ายภาษา และวัฒนธรรม. โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มจร-กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวง วัฒนธรรม.

ธรรมอาจารย์เจ้เอียน. (2553). จิ้ง ซื่อ อวี๋1 วาพะธรรม ธรรมอาจารย์เจ้เอียน (คณะกรรมการ แปลมูลนิธิพุทธฉือจี้ไต้หวันในประเทศไทย). มูลนิธิพุทธฉือจี้ไต้หวันในประเทศไทย.

ภาษาอังกฤษ

Associates Architects and Engineers. (2020). *Tzu Chi senior high school affiliated with Tzu Chi university*. C.C.Hsu Associates Architects and Engineers. https://www.cchsu.com.tw/t10_en.html

ภาษาจีน

慈濟大學附屬高級中學. (2020a). 辦學理念. Tzu Chi Senior High School Affiliated with Tzu Chi University. http://www.tcsh.hlc.edu.tw/editor_model/u_editor_v1.asp?id={3B943482-52EA-4849-8D45-D3895CAB0849}&info=1857

慈濟大學附屬高級中. (2020b). 教育特色. Tzu Chi Senior High School Affiliated with Tzu Chi University. http://www.tcsh.hlc.edu.tw/editor_model/u_editor_v1.asp?id={933A9FB4-7D32-409A-8476-2870A0685502}&info=1857

慈濟大學附屬高級中. (2020c). 綠色建築. Tzu Chi Senior High School Affiliated with Tzu Chi University. http://www.tcsh.hlc.edu.tw/editor_model/u_editor_v1.asp?id={2593D4E6-4297-45B1-BDE4-FA4B244D7600}&info=1857

慈濟大學附屬高級中. (2020d). 師資陣容. Tzu Chi Senior High School Affiliated with Tzu Chi University. http://www.tcsh.hlc.edu.tw/editor_model/u_editor_v1.asp?id={801EE8AB-20BC-481A-98C2-1ACE82F61DD1}&info=1857

慈濟大學附屬高級中. (2020e). 校訓. Tzu Chi Senior High School Affiliated with Tzu Chi University. http://www.tcsh.hlc.edu.tw/editor_model/u_editor_v1.asp?id={F2015F7C-5E91-45AF-B614-8EFDF69808B8}&info=1857

慈濟大學附屬高級中. (2020f). 緣起與宗旨. Tzu Chi Senior High School Affiliated with Tzu Chi University. http://www.tcsh.hlc.edu.tw/editor_model/u_editor_v1.asp?id={A64C4A42-4291-4703-BCBA-DC0ACC0AA419}&info=1857